

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (teine koda)

10. oktoober 2013*

Mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustus ja sellise vastutuse kindlustamise kohustuse täitmine — Direktiiv 2009/103/EÜ — Artikli 21 lõige 5 — Nõuete lahendamise eest vastutav esindaja — Menetlusdokumentide kättetoimetamist puudutav seaduslik esindusõigus — Siseriiklikud normid, mis seavad kättetoimetamise kehtivuse sõltuvusse sellest, kas kostja on esindajat selleks sõnaselgelt volitanud — Kooskõlaline tõlgendamine

Kohtuasjas C-306/12,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Landgericht Saarbrückeni (Saksamaa) 1. juuni 2012. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 26. juunil 2012, menetluses

Spedition Welter GmbH

versus

Avanssur SA,

EUROOPA KOHUS (teine koda),

koosseisus: koja president R. Silva de Lapuerta, kohtunikud J. L. da Cruz Vilaça, G. Arestis, J.-C. Bonichot (ettekandja) ja A. Arabadžiev,

kohtujurist: P. Cruz Villalón,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Avanssur SA, esindaja: *Rechtsanwalt* M. Müller-Trawinski,
- Austria valitsus, esindaja: C. Pesendorfer,
- Portugali valitsus, esindajad: L. Inez Fernandes ja E. Pedrosa,
- Euroopa Komisjon, esindajad: G. Braun ja K.-P. Wojcik,

olles 30. mai 2013. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

* Kohtumenetluse keel: saksa.

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus puudutab küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiivi 2009/103/EÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustuse ja sellise vastutuse kindlustamise kohustuse täitmise kohta (ELT L 263, lk 11) artikli 21 lõiget 5.
- 2 See eelotsusetaotlus esitati transpordiettevõtja Spedition Welter GmbH (edaspidi „Spedition Welter”), kelle asukoht on Saksamaal, ja kindlustusettevõtja Avanssur SA (edaspidi „Avanssur”), kelle asukoht on Prantsusmaal, vahelises vaidluses nõude lahendamise üle.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiiv 2009/103 sisaldab järgmisi põhjendusi:

„[...]

(20) Mootorsõidukitega toimunud õnnetustes kannatanutele tuleks tagada samalaadne kohtlemine olenemata sellest, millises ühenduse osas õnnetus toimub.

[...]

(34) Käesoleva direktiivi reguleerimisalasse jääva ja liikmesriigis, mis ei ole nende elukohaliikmesriik, toimunud mootorsõidukiõnnetuse tõttu vara- või isikukahju kandnud peaks olema õigus esitada nõue oma elukohaliikmesriigist nõuete lahendamise eest vastutavale esindajale, kelle sinna määrab vastutava osapoole kindlustusselts. See lahendus võimaldaks tegelda kahjuga, mida kannatanud saavad väljaspool oma elukohaliikmesriiki, neile tuttavas korras.

(35) See süsteem, kus nõuete lahendamise eest vastutavad esindajad on kannatanu elukohaliikmesriigis, ei mõjuta igal üksikjuhtumil kohaldatavat materiaalõigust ega kohtualluvuse küsimust.

[...]

(37) Liikmesriik, kus kindlustusselts on saanud tegevusloa, peaks nõudma kindlustusseltsilt teistes liikmesriikides elavate või asuvate nõuete lahendamise eest vastutavate esindajate nimetamist, et koguda kogu vajalik teave sellistest õnnetustest tulenevate nõuete kohta ja võtta sobivaid meetmeid vaidluste lahendamiseks kindlustusseltsi nimel ja arvel, kaasa arvatud selle eest hüvitise maksmine. Nõuete lahendamise eest vastutavatel esindajatel peaksid olema piisavad volitused kindlustusseltsi esindamiseks sellistes õnnetustes kannatanud isikute ees ja samuti kindlustusseltsi esindamiseks siseriiklike ametiasutuste, sealhulgas vajaduse korral kohtute ees niivõrd, kuivõrd see on kokkusobiv rahvusvahelise eraõiguse kohtualluvusse määramist käsitlevate eeskirjadega.”

- 4 Direktiivi 2009/103 artikkel 19 „Nõuete lahendamise kord”, on sõnastatud järgmiselt:

„Liikmesriigid kehtestavad artiklis 22 sätestatud korra nõuete lahendamiseks, mis tulenevad artiklis 3 osutatud kindlustusega kaetud sõiduki põhjustatud õnnetusest.

[...]”

- 5 Vastavalt selle direktiivi artiklile 20 „Erisätted kannatanu kohta õnnetuse toimumiskoha liikmesriigis, kui see ei ole tema elukohaliikmesriik”:

„1. Artiklite 20–26 eesmärk on sätestada erisätted, mida kohaldatakse kannatanute suhtes, kellel on õigus saada hüvitist kaotuse või kahju eest, mis tuleneb õnnetustest, mis toimuvad liikmesriigis, mis ei ole kannatanu elukohaliikmesriik, ja mille põhjustab mõnes liikmesriigis kindlustatud ja seal põhiasukohta omavate sõidukite kasutamine.

[...]

2. Artikleid 21 ja 24 kohaldatakse ainult õnnetuste puhul, mille põhjustab sõiduki kasutamine:

- a) mis on kindlustatud üksuse kaudu liikmesriigis, mis ei ole kannatanu elukohaliikmesriik, ja
- b) mille põhiasukoht on liikmesriigis, mis ei ole kannatanu elukohaliikmesriik.”

- 6 Kõnealuse direktiivi artikkel 21 pealkirjaga „Nõuete lahendamise eest vastutavad esindajad” näeb ette:

„1. Iga liikmesriik võtab kõik meetmed tagamaks, et kõik direktiivi 73/239/EMÜ lisa punkti A liiki 10 kuuluvaid riske, välja arvatud vedaja vastutus, kindlustavad kindlustusseltsid määravad nõuete lahendamise eest vastutava esindaja igas liikmesriigis, välja arvatud liikmesriik, kus nad on saanud ametliku tegevusloa.

Nõuete lahendamise eest vastutav esindaja vastutab artikli 20 lõikes 1 nimetatud juhtudel õnnetusest tulenevate vaidluste käsitlemise ja lahendamise eest.

Nõuete lahendamise eest vastutav esindaja elab või asub liikmesriigis, kuhu ta on määratud.

[...]

4. Nõuete lahendamise eest vastutav esindaja kogub selliste nõuete kohta kogu vaidluste lahendamiseks vajaliku teabe ja võtab meetmeid, et rääkida läbi vaidluse lahendamise üle.

Nõuete lahendamise eest vastutava esindaja määramise nõue ei välista kannatanu või tema kindlustusettevõtte õigust alata kohtumenetlus vahetult õnnetuse põhjustanud isiku või tema kindlustusseltsi vastu.

5. Nõuete lahendamise eest vastutavatel esindajatel on piisavad volitused kindlustusseltsi esindamiseks artikli 20 lõikes 1 nimetatud juhtudel kannatanute ees ja nende nõuete täielikuks rahuldamiseks.

Nad peavad olema võimelised juhtumite uurimiseks kannatanu elukohaliikmesriigi ametlikus keeles või keeltes.

[...]”

Saksa õigus

- 7 Direktiiv 2009/103 võeti Saksa õigusesse üle kindlustusjärelevalve seadusega (Versicherungsaufsichtsgesetz, edaspidi „VAG”).

- 8 VAG § 7b, mis puudutab mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutusest tulenevate nõuete lahendamise eest vastutavat esindajat, sätestab järgmist:

„1. [...] [K]indlustusselts määrab nõuete lahendamise eest vastutava esindaja kõikides muudes Euroopa Liidu liikmesriikides ja kõikides muudes Euroopa Majanduspiirkonna lepingu osalisriikides. Nõuete lahendamise eest vastutav esindaja käsitleb ja lahendab kindlustusseltsi nimel isiku- ja varakahju hüvitamise nõudeid, mis tulenevad õnnetusest, mis toimus muus liikmesriigis kui kannatanu elukohaliikmesriik, ja mille põhjustas mõnes liikmesriigis kindlustatud ja seal põhiasukohta omava sõiduki kasutamine.

2. Nõuete lahendamise eest vastutav esindaja elab või asub liikmesriigis, kuhu ta on määratud. Ta võib töötada ühe või mitme kindlustusseltsi heaks. Tal on piisavad volitused kindlustusseltsi esindamiseks kannatanute ees ja nende nõuete täielikuks rahuldamiseks. Ta peab olema võimeline juhtumite uurimiseks selle riigi ametlikus keeles või keeltes, kuhu ta on määratud.

3. Nõuete lahendamise eest vastutav esindaja kogub selles kindlustusseltsis kindlustatud mootorsõidukiga põhjustatud kahju hüvitamise nõuete kohta kogu vaidluste lahendamiseks vajaliku teabe [...]”

- 9 Tsiviilkohtumenetluse seadustik (Zivilprozessordnung) sätestab põhikohtuasjas kohaldatava redaktsiooni §-s 171, mis käsitleb esindaja kaudu kättetoimetamist, järgmist:

„Menetlusdokumendid võib samade õiguslike tagajärgedega kätte toimetada nii korralduselt määratud esindajale kui ka esindatavale. Esindaja esitab tal oleva volituse kohta kirjaliku tõendi.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

- 10 Spedition Welterile kuulunud veoauto sai 24. juunil 2011 kahjustada Pariisi (Prantsusmaa) lähistel toimunud liiklusõnnetuses, milles osales kindlustusseltsis Avanssur kindlustatud sõiduk.
- 11 Spedition Welter esitas Saksa esimese astme kohtus nõude 2 382,89 euro suuruse hüvitise tasumiseks. Neid menetlusdokumente ei toimetatud kätte mitte Avanssurile, vaid tema poolt määratud esindajale Saksamaal, AXA Versicherungs AG-le (edaspidi „AXA”).
- 12 Nimetatud kohus tunnistas selle nõude vastuvõetamatuks, leides, et seda ei olnud AXA-le nõuetekohaselt kätte toimetatud, sest viimasele ei olnud antud volitust menetlusdokumente vastu võtta.
- 13 Spedition Welter esitas selle otsuse peale apellatsioonkaebuse Landgericht Saarbrücken'ile.
- 14 Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seisukohal, et apellatsioonkaebuse tulemus sõltub direktiivile 2009/103 antavast tõlgendusest. Spedition Welteri poolt Avanssuri vastu esitatud hagi vastuvõetavus sõltub sellest, kas kõnealuse direktiivi artikli 21 lõiget 5 võib tõlgendada nii, et nõuete lahendamise eest vastutaval esindajal on õigus võtta põhikohtuasja kostja nimel vastu menetlusdokumente. Kui see on nii, siis tuleb kindlaks teha, kas nimetatud direktiivi kõnealune säte on tingimusteta ja piisavalt täpne selleks, et Spedition Welter saaks sellele tugineda väitmaks, et Avanssur on andnud AXA-le volituse võtta vastu talle adresseeritud menetlusdokumente.

15 Neil asjaoludel otsustas Landgericht Saarbrücken menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas direktiivi [2009/103] artikli 21 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et nõuete lahendamise eest vastutava esindaja volitused hõlmavad seaduslikku volitust võtta kindlustusseltsi nimel vastu menetlusedokumente, nii et kannatanu poolt kindlustusseltsi vastu esitatud kahju hüvitamise hagi menetlemise raames võib kindlustusseltsile adresseeritud menetlusedokumendid kätte toimetada nõuete lahendamise eest vastutavale esindajale, kelle on nimetanud kindlustusselts?

Juhul kui esimesele küsimusele tuleb vastata jaatavalt:

2. Kas direktiivi 2009/103 artikli 21 lõikel 5 on vahetu õiguspõhjus, nii et kannatanu võib sellele tugineda liikmesriigi kohtus, mille tagajärjel peab liikmesriigi kohus juhul, kui menetlusedokumendid on kätte toimetatud nõuete lahendamise eest vastutavale esindajale kui kindlustusseltsi „esindajale”, lähtuma sellest, et dokumendid on kindlustusseltsile nõuetekohaselt kätte toimetatud, kuigi kõnealusele esindajale ei ole tehinguga antud volitust menetlusedokumente vastu võtta ja seaduslikku volitust menetlusedokumentide vastuvõtmiseks ei tulene kõnealusel juhul ka siseriiklikust õigusest, kuid muus osas vastab kättetoimetamine kõikidele siseriiklikus õiguses ettenähtud tingimustele?”

Eelotsuse küsimused

Esimene küsimus

- 16 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2009/103 artikli 21 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et piisavate volituste hulka, mis peavad nõuete lahendamise eest vastutaval esindajal olema, kuulub õigus võtta nõuetekohaselt vastu menetlusedokumente, mis on vajalikud kahju hüvitamise menetluse algatamiseks pädevas kohtus.
- 17 Sissejuhatava märkusena tuleb meenutada, et liidu õigusnormi kohaldamisala kindlaksmääramiseks tuleb arvesse võtta nii selle sõnastust, konteksti kui eesmärke (9. aprilli 2013. aasta otsus kohtuasjas C-85/11: komisjon *vs.* Iirimaa, punkt 35 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 18 Käesolevas asjas on nõuete lahendamise eest vastutaval esindajal direktiivi 2009/103 artikli 21 lõike 5 sõnastuse kohaselt küll piisavad volitused kindlustusseltsi esindamiseks kannatanute ees ja nende nõuete täielikuks rahuldamiseks, ent nimetatud säte, mis seega kehtestab kõnealuse esindamise eesmärgid, ei täpsusta selleks antud volituste täpset ulatust.
- 19 Neil asjaoludel on oluline märkida, et direktiivi 2009/103 eesmärk on tagada mootorsõidukitega toimunud õnnetustes kannatanutele samalaadne kohtlemine olenemata sellest, millises liidu osas õnnetus toimub. Selleks peab kannatanutel olema õigus esitada nõue oma elukohaliikmesriigist nõuete lahendamise eest vastutavale esindajale, kelle sinna määrab vastutava osapoole kindlustusselts.
- 20 Direktiivi 2009/13 põhjenduse 37 kohaselt peavad liikmesriigid ette nägema, et nõuete lahendamise eest vastutavatel esindajatel oleks piisavad volitused kindlustusseltsi esindamiseks sellistes õnnetustes kannatanud isikute ees ja samuti kindlustusseltsi esindamiseks siseriiklike ametiasutuste, sealhulgas vajaduse korral kohtute ees niivõrd, kuivõrd see on kokkusobiv rahvusvahelise eraõiguse kohtualluvusse määramist käsitlevate eeskirjadega.

- 21 Neist kaalutlustest tuleneb seega selgelt, et liidu seadusandja oli seisukohal – ilma et ta saaks seada kahtluse alla rahvusvahelise eraõiguse sätete järgimist –, et kindlustusseltsi esindamine, nii nagu see on ette nähtud direktiivi 2009/103 artikli 21 lõikes 5, hõlmab esindamist, mis peab võimaldama kannatanul esitada siseriiklikus kohtus nõuetekohaselt kahju hüvitamise hagi.
- 22 Pealegi, nagu märkis kohtujurist oma ettepaneku punktis 25, tuleneb direktiivile 2009/103 eelnenud ja sellega kindlustuse valdkonnas kodifitseeritud direktiivide ettevalmistavatest materjalidest, et nähes ette kindlustusettevõtja tagatava esinduse kannatanu elu- või asukohariigis, oli seadusandja kavatsus kehtestada menetlusdokumentide kättetoimetamist puudutav seaduslik esindus, ehkki piiratud kujul, sest see ei tohtinud mõjutada kohtualluvuse määramist käsitlevaid rahvusvahelise õiguse eeskirju.
- 23 Sellest tulenevalt ja neis piirides kuulub seaduslik esindusõigus võtta vastu menetlusdokumente piisavate volituste hulka, mis peavad nõuete lahendamise eest vastutaval esindajal olema.
- 24 Pealegi võtaks sellise õiguse välistamine direktiivilt 2009/103 ühe selle eesmärkidest. Nagu märgib kohtujurist oma ettepaneku punktis 32, on nõuete lahendamise eest vastutava esindaja ülesanne tulenevalt direktiivi 2009/103 eesmärkidest just nimelt lihtsustada kannatanute tehtavaid toiminguid, eelkõige võimaldada neil esitada hagi oma keeles. Seetõttu oleks nimetatud eesmärgiga vastuolus, kui kannatanutelt võetaks – pärast esialgsete toimingute tegemist otse selle esindaja juures ning, arvestades neil olevat vahetut nõudeõigust kindlustusandja suhtes – võimalus toimetada menetlusdokumente kätte kõnealusele esindajale, et esitada rahvusvaheliselt pädevale kohtule kahju hüvitamise hagi.
- 25 Võttes arvesse eespool toodud kaalutlusi, tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 2009/103 artikli 21 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et piisavate volituste hulka, mis peavad nõuete lahendamise eest vastutaval esindajal olema, kuulub õigus võtta nõuetekohaselt vastu menetlusdokumente, mis on vajalikud kahju hüvitamise menetluse algatamiseks pädevas kohtus.

Teine küsimus

- 26 Esimesele küsimusele antud vastust arvestades tuleb vastata teisele küsimusele, millega eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib sisuliselt teada, kas sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas võib eraõiguslik isik tugineda direktiivi 2009/103 artikli 21 lõikele 5, et põhjendada nõuete lahendamise eest vastutavale esindajale menetlusdokumendi kättetoimetamise nõuetekohasust, kuigi kõnealusele esindajale ei olnud tehinguga antud volitust sellist menetlusdokumenti vastu võtta ja seaduslikku volitust sellise menetlusdokumendi vastuvõtmiseks ei tulene kõnealusel juhul ka siseriiklikust õigusest.
- 27 Põhikohtuasja kontekstis soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus seega teada, kas esimesele küsimusele antud vastust arvesse võttes peab ta selleks, et rahuldada eraõigusliku isiku nõue, mis tugineb direktiivi 2009/103 artikli 21 lõikele 5, jätma kohaldamata siseriikliku õiguse sätteid, mis välistavad võimaluse, et nõuete lahendamise eest vastutav esindaja võiks väljaspool talle tehinguga antud volitust võtta vastu menetlusdokumente.
- 28 Selles osas tuleb märkida, et küsimus, kas siseriiklik õigusnorm tuleb vastuolu korral liidu õigusega kohaldamata jätta, kerkib vaid juhul, kui seda õigusnormi ei ole kuidagi võimalik tõlgendada liidu õigusega kooskõlas (24. jaanuari 2012. aasta otsus kohtuasjas C-282/10: Dominguez, punkt 23).
- 29 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt peavad siseriiklikud kohtud siseriikliku õiguse kohaldamisel tõlgendama siseriiklikku õigust võimalikult suures ulatuses asjakohase direktiivi sõnastust ja eesmärki arvestades, et saavutada direktiivis ette nähtud tulemus ning seeläbi täita ELTL artikli 288 kolmanda lõigu nõudeid. Selline siseriikliku õiguse kooskõlalise tõlgendamise kohustus on omane EL toimimise lepinguga loodud süsteemile, kuna see võimaldab siseriiklikel kohtutel oma pädevuse piires

kohtuvaidluste lahendamisel tagada liidu õiguse tõhusa toime (vt selle kohta eelkõige 5. oktoobri 2004. aasta otsus liidetud kohtuasjades C-397/01-C-403/01: Pfeiffer jt, EKL 2004, lk I-8835, punkt 114, ja eespool viidatud kohtuotsus Dominguez, punkt 24).

- 30 Kooskõlalise tõlgendamise põhimõte nõuab, et siseriiklik kohus teeks kõik, mis on tema pädevuses, arvestades siseriiklikku õigust tervikuna ning kasutades siseriiklikus õiguses tunnustatud tõlgendusmeetodeid, et tagada asjassepuutuva direktiivi täieulatuslik rakendamine ja saavutada direktiivi eesmärgiga kooskõlas olev tulemus (vt selle kohta eespool viidatud kohtuotsus Dominguez, punkt 27, ja 5. septembri 2012. aasta otsus kohtuasjas C-42/11: Lopes Da Silva Jorge, punkt 56).
- 31 Põhikohtuasjas on selge, et VAG § 7b lõige 2 võtab direktiivi 2009/103 artikli 21 lõike 5 üle sõna-sõnalt. Neid siseriikliku õiguse sätteid tuleb seega tõlgendada kooskõlas liidu õiguse sätetega selliselt, et nõuete lahendamise eest vastutaval esindajal on volitus võtta vastu menetlusdokumente.
- 32 Võttes arvesse eespool toodud kaalutlusi, tuleb teisele küsimusele vastata, et sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas, mil siseriiklik õigus kordas sõna-sõnalt direktiivi 2009/103 artikli 21 lõike 5 sätet, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus – arvestades siseriiklikku õigust tervikuna ning kasutades siseriiklikus õiguses tunnustatud tõlgendusmeetodeid – tõlgendama siseriiklikku õigust nii, et see oleks kooskõlas sellele direktiivile Euroopa Kohtu poolt antud tõlgendusega.

Kohtukulud

- 33 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamise seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (teine koda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiivi 2009/103/EÜ mootorsõidukite kasutamise tsiviilvastutuskindlustuse ja sellise vastutuse kindlustamise kohustuse täitmise kohta artikli 21 lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et piisavate volituste hulka, mis peavad nõuete lahendamise eest vastutaval esindajal olema, kuulub õigus võtta nõuetekohaselt vastu menetlusdokumente, mis on vajalikud kahju hüvitamise menetluse algatamiseks pädevas kohtus.**
- 2. Sellistel asjaoludel nagu põhikohtuasjas, mil siseriiklik õigus kordas sõna-sõnalt direktiivi 2009/103 artikli 21 lõike 5 sätet, peab eelotsusetaotluse esitanud kohus – arvestades siseriiklikku õigust tervikuna ning kasutades siseriiklikus õiguses tunnustatud tõlgendusmeetodeid – tõlgendama siseriiklikku õigust nii, et see oleks kooskõlas sellele direktiivile Euroopa Kohtu poolt antud tõlgendusega.**

Allkirjad